

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА КАНАДІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

УДК 342.7:351.9(410+71)(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlrichsjournal-2026-17.14>

НАТАЛІЯ ПУЗИРНА

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного та приватного права

Національного університету «Чернігівська політехніка», Україна

ORCID: 0000-0002-7297-0829

Анотація. У статті розглянута проблема адміністративно-правового забезпечення адміністративної діяльності системи омбудсманів у Великій Британії та Канаді в контексті досвіду для нашої країни. Зазначено, що у світовій практиці інститут омбудсмана функціонує в різних організаційно-правових формах, що зумовлено особливостями правових систем і державного устрою окремих країн. Проаналізована британська та канадська моделі функціонування інституту омбудсмана. Зазначено, що порядок звернення до омбудсмана у Великій Британії є досить специфічним. Громадяни не мають можливості безпосередньо подавати скарги, а повинні робити це через депутата парламенту. Така процедура, на думку окремих дослідників, обмежує один із базових принципів діяльності омбудсмана – принцип прямого доступу громадян до цього інституту. Ще однією особливістю британської моделі є вимога дотримання конфіденційності щодо осіб посадовців, дії яких стали предметом розслідування. Наголошено, що канадський омбудсман поєднує незалежний контроль за адміністративними органами з визначеними законодавчими обмеженнями. Така організаційна модель дозволяє захищати права громадян і військовослужбовців у межах його компетенції, водночас дотримуючись принципів державного устрою та автономії інших гілок влади. У статті зроблено висновок, що британська модель діяльності омбудсманів дає підстави для практичного впровадження інструментів контролю за якістю адміністрування, а досвід Канади є найбільш актуальним з огляду на необхідність правового захисту прав військовослужбовців і ветеранів. Запропоновано в контексті врахування досвіду Великої Британії викласти статтю 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» пунктом 11-1 у такій редакції: «здійснювати провадження та розслідувати випадки неналежного адміністрування (maladministration), що виявляються у формах надмірного процесуального формалізму, порушення строків розгляду або бездіяльності під час розгляду звернень громадян». Також доцільно врахувати канадський досвід Уповноваженого з питань державних мов, який, на відміну від українського мовного омбудсмана, акцентує свою увагу не тільки на контролі використання державної мови, але й на сприянні підвищенню якості державних послуг мовами меншин.

Ключові слова: адміністративна діяльність, інститут омбудсмана, досвід, повноваження, спеціалізований омбудсман.

ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF THE OMBUDSMAN INSTITUTION IN GREAT BRITAIN AND CANADA: EXPERIENCE FOR UKRAINE

UDC 342.7:351.9(410+71)(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-17.14>

NATALIIA PUZYRNA

PhD in Law, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Public and Private Law

Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7297-0829

Abstract. The article examines the issue of administrative and legal support for the administrative activity of the ombudsman system in Great Britain and Canada in the context of relevant experience for Ukraine. It is noted that, in global practice, the ombudsman institution operates in various organisational and legal forms, which are determined by the specific features of the legal systems and state structures of individual countries.

The British and Canadian models of the functioning of the ombudsman institution are analysed. It is emphasised that the procedure for submitting complaints to the ombudsman in Great Britain is rather specific. Citizens do not have the opportunity to submit complaints directly, but must do so through a Member of Parliament. According to some scholars, such a procedure restricts one of the fundamental principles of the ombudsman's activity – the principle of citizens' direct access to this institution. Another feature of the British model is the requirement to maintain confidentiality regarding the identities of officials whose actions have become the subject of an investigation.

It is highlighted that the Canadian ombudsman combines independent oversight of administrative bodies with certain legislative limitations. Such an organisational model makes it possible to protect the rights of citizens and military personnel within the scope of the ombudsman's competence, while at the same time respecting the principles of state organisation and the autonomy of other branches of government.

The article concludes that the British model of ombudsman activity provides grounds for the practical implementation of instruments for monitoring the quality of administration, while the Canadian experience is particularly relevant in view of the need for legal protection of the rights of military personnel and veterans.

In the context of taking into account the experience of Great Britain, it is proposed to supplement Article 13 of the Law of Ukraine "On the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights" with paragraph 11-1 in the following wording: "to conduct proceedings and investigate cases of maladministration manifested in the form of excessive procedural formalism, violation of time limits for consideration, or inaction during the examination of citizens' complaints".

It is also advisable to take into account the Canadian experience of the Commissioner of Official Languages, who, unlike the Ukrainian language ombudsman, focuses not only on monitoring the use of the state language, but also on promoting the improvement of the quality of public services provided in minority languages.

Key words: administrative activity, ombudsman institution, experience, powers, specialised ombudsman.

Постановка проблеми. Інститут омбудсмана виступає важливим правозахисним механізмом, спрямованим на запобігання зловживанням владою та неправомірним діям посадових осіб, насамперед у сфері публічного управління. Його діяльність здебільшого пов'язана із позасудовими формами захисту прав людини, що дає можливість оперативно реагувати на скарги громадян та сприяти відновленню порушених прав. Аналіз практики зарубіжних країн показує, що сформувалася значна кількість моделей інституту омбудсмана, які відрізняються за організаційною структурою, сферою компетенції та рівнем функціонування. У світовій практиці інститут омбудсмана функціонує в різних організаційно-правових формах, що зумовлено особливостями правових систем та державного устрою окремих країн. У цьому контексті доцільним є розгляд практики адміністративної діяльності омбудсманів у Великій Британії та Канаді, що дозволяє простежити особливості становлення та функціонування цього інституту в цих країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема правового регулювання системи омбудсманів широко висвітлена у працях як вітчизняних, так і закордонних науковців, які досліджують природу інституту омбудсмана та особливості його функціонування в різних країнах світу. У різний час

дослідженням закордонного досвіду діяльності цього правового інституту займалися такі вітчизняні науковці: С.В. Банах [1], О.Б. Бондарев [2], В.С. Головань [3], О.М. Грезіна [4], Ю.О. Загуменна [5], О.В. Марцеляк [6] та ін. Водночас питання адміністративно-правового забезпечення діяльності системи омбудсманів у Великій Британії та Канаді в контексті досвіду для України залишаються не досить вивченими.

Мета статті полягає в комплексному дослідженні адміністративно-правового забезпечення адміністративної діяльності системи омбудсманів у Великій Британії та Канаді в контексті досвіду для нашої країни.

Виклад основного матеріалу. Питання ефективності механізмів публічного контролю за діяльністю державної адміністрації у Великій Британії набуло особливої актуальності після завершення Другої світової війни. У післявоєнний період у суспільстві та на сторінках преси активно обговорювалася необхідність створення незалежного інституту, який би забезпечував додатковий контроль за діяльністю органів державного управління та сприяв захисту прав громадян.

У результаті тривалих дискусій між прихильниками та противниками впровадження такого механізму було прийнято рішення про запровадження посади Парламентського уповноваженого у справах адміністрації. Призначення цієї посадової особи здійснюється монархом за поданням уряду та за попереднього погодження з лідерами політичних партій, представлених у парламенті. Створення інституту омбудсмана розглядалося як один із засобів підвищення ефективності системи гарантій прав і свобод людини та громадянина, а також як додатковий інструмент парламентського контролю за діяльністю адміністрації та вирішення адміністративних спорів [1, с. 37–38].

Британська модель омбудсмана має низку характерних особливостей. Зокрема, специфічним є порядок призначення омбудсмана, оскільки формально його призначення здійснюється органами виконавчої влади, хоча і за погодженням із парламентом. Крім того, особливості діяльності омбудсмана проявляються у підставах розгляду скарг та способах реалізації його повноважень. Основною підставою для втручання омбудсмана виступає так зване «неналежне адміністрування» (*maladministration*), зміст якого значною мірою визначається самим омбудсманом. Іншими словами, саме він оцінює, чи можуть певні дії або бездіяльність посадових осіб бути віднесені до проявів неналежного управління [3, с. 201–202].

Водночас порядок звернення до омбудсмана у Великій Британії є досить специфічним. Громадяни не мають можливості безпосередньо подавати скарги, а повинні робити це через депутата парламенту. Така процедура, на думку окремих дослідників, обмежує один із базових принципів діяльності омбудсмана – принцип прямого доступу громадян до цього інституту. Ще однією особливістю британської моделі є вимога дотримання конфіденційності щодо осіб посадовців, дії яких стали предметом розслідування.

Важливою новелою британського законодавства стало також запровадження у практику поняття «*maladministration*». Цей термін не має однозначного перекладу та зазвичай тлумачиться як «неналежне адміністрування» або «неналежне управління». Його зміст охоплює різноманітні прояви неефективної або неправомірної діяльності адміністрації. Перший Парламентський уповноважений у справах адміністрації М. Едмунд Комптон відносив до таких проявів, зокрема, недбалість у виконанні службових обов'язків, втрату документів, надмірну повільність у прийнятті рішень, прояви бюрократизму та інші порушення у діяльності органів виконавчої влади [1, с. 38].

Водночас компетенція омбудсмана у Великій Британії має певні обмеження. Зокрема, до сфери його повноважень не належить розгляд скарг, пов'язаних із діяльністю судових органів та спеціалізованих квазісудових інституцій, актів парламенту або уряду, що мають політичний характер, а також питань, пов'язаних із діяльністю церкви, націоналізованих підприємств, поліції, пенітенціарних установ чи кадрових питань державної служби [3, с. 201].

Британська модель представницького омбудсмана, що є характерною передусім для держав англосаксонської правової системи, має низку специфічних рис. До них належать застосування так званого «парламентського фільтра», обмежене коло повноважень щодо розгляду скарг, використання неформальних або «джентльменських» методів з'ясування обставин справи, а також рекомендаційний характер рішень, які приймає омбудсман [6, с. 292].

Важливим етапом подальшого розвитку інституту омбудсмана у Великій Британії стало запровадження спеціалізованого механізму захисту прав військовослужбовців. У 1990-х роках у межах реформування збройних сил було ухвалено рішення про створення інституту військового омбудсмана. Його запровадження було спрямоване на посилення гарантій дотримання прав військовослужбовців та підвищення рівня прозорості у функціонуванні військових структур.

Таким чином, британська модель омбудсмана поєднує у собі інструменти незалежного контролю з особливостями парламентської системи. Незважаючи на обмежене коло повноважень та рекомендаційний характер рішень, інститут ефективно сприяє підвищенню прозорості та підзвітності адміністративних органів, а також захисту прав громадян. Запровадження спеціалізованого військового омбудсмана додатково демонструє гнучкість цієї моделі, здатність адаптуватися до специфічних потреб суспільства та посилювати гарантії прав окремих категорій громадян, зокрема військовослужбовців. У комплексі ці риси формують стійку та функціонально збалансовану систему контролю за діяльністю державної адміністрації, яка стала орієнтиром для впровадження омбудсманських інститутів у інших англосаксонських країнах.

В Канаді інститут омбудсмана почав запроваджуватися в провінціях у той самий період, що й у Великій Британії. До 1977 року омбудсмани діяли вже в усіх провінціях. На федеральному рівні омбудсман «загальної компетенції» з'явився пізніше – у 1986 році. До цього були створені два спеціалізованих омбудсмани: з 1969 року – Уповноважений з питань державних мов, а з 1973 року – Слідчий у справах виправних установ [1, с. 38].

Міжнародний інститут омбудсмана був заснований у 1978 році в Канаді як незалежна всесвітня організація, метою діяльності якої є допомога в налагодженні співпраці між незалежними національними інститутами омбудсмана, що діють на національному, регіональному та місцевому рівнях [7]. Міжнародний інститут омбудсмана має регіональні відділення: в Африці, Азії, Австралії і Тихоокеанському регіоні, Європі, Карибському басейну і Латинській Америці, Північній Америці. Штаб-квартира (Генеральний Секретаріат) МІО знаходиться у Відні (Австрія) і функціонує на базі Ради омбудсманів Австрійської Республіки. Організація має три робочі мови: англійську, французьку та іспанську.

Федерального омбудсмана в Канаді немає, але на федеральному рівні створено низку офісів омбудсмана, незалежних у своїй діяльності, наприклад, омбудсман ветеранів та омбудсман платників податків. Починаючи з 1967 року інституції омбудсманів було створено в провінціях Канади (Альберта, Нью-Брансвік). Нині інституції омбудсманів функціонують майже в усіх провінціях. Крім того, створено Офіси омбудсманів і в низці канадських міст, наприклад, Торонто, Лаваль. Нині в Канаді омбудсмани працюють у найрізноманітніших організаціях та державних установах, університетах, коледжах, банках. Результатом функціонування такого широкого кола омбудсманів було створення Форуму омбудсмана Канади. Створення Форуму ініціювала організація – Асоціація омбудсманів Канади, що складається із законодавчих офісів омбудсмана восьми провінцій Канади та спеціальних офісів омбудсмана федерального рівня [8, с. 35].

Функції канадських омбудсманів подібні до новозеландської моделі та враховують досвід Великої Британії. Проте вони не здійснюють нагляд за діяльністю судів або міністрів уряду. Щодо органів місцевого самоврядування, то компетенція омбудсмана залежить від конкретної провінції: в одних вона охоплює місцеву владу, в інших – ні [1, с. 38]. На сьогодні канадський військовий омбудсман вважається незалежним інститутом, призначається Кабінетом Міністрів Канади, але є підзвітним Міністру оборони. Він розглядає індивідуальні скарги, що подаються військовослужбовцями, членами їхніх сімей, Міністерством оборони або починає розслідування за власною ініціативою.

Військовий омбудсман публікує річний звіт, який представляє парламенту через Міністра оборони, а також спеціальні доповіді за конкретними розслідуваннями, якщо це служить суспільним інтересам. У Канаді діяльність військового омбудсмана регламентується відповідними законами та підзаконними актами, які забезпечують захист прав військовослужбовців і належне функціонування збройних сил. Основним нормативним документом, що визначає повноваження та обов'язки омбудсмана, є Акт про збройні сили Канади (National Defence Act) [9]. Офіс омбудсмана створено для забезпечення дотримання прав військовослужбовців та розгляду їхніх скарг. Омбудсман має право проводити незалежні розслідування, вимагати інформацію від військових підрозділів та надавати уряду рекомендації щодо покращення умов служби та гарантування прав військовослужбовців. Однією

з ключових характеристик цього інституту є його незалежність, що забезпечує об'єктивність і неупередженість у розгляді скарг.

Крім військового омбудсмана, у Канаді функціонує окремий омбудсман у справах ветеранів (veterans ombudsman). Він розглядає скарги, виявляє та аналізує поточні і системні проблеми, що стосуються спеціальних програм, послуг і пільг. Такий омбудсман є незалежним та неупередженим службовцем і безпосередньо звітує Міністру у справах ветеранів Канади [2, с. 23]. Канадський омбудсман виконує роль незалежного контролюючого органу, який забезпечує захист прав громадян та військовослужбовців від неправомірних дій адміністрації. Його діяльність спрямована на те, щоб гарантувати дотримання законних прав цих категорій осіб і реагувати на порушення, що можуть виникати у взаємодії з органами державної влади.

Водночас повноваження омбудсмана обмежені у сферах, що стосуються діяльності судових органів, міністрів уряду та питань національної безпеки. Це означає, що він не має права втручатися у діяльність судів, роботу урядових міністрів та питання, що пов'язані з безпекою держави, зберігаючи таким чином певні межі своєї компетенції.

Отже, канадський омбудсман поєднує незалежний контроль за адміністративними органами з визначеними законодавчими обмеженнями. Така організаційна модель дозволяє захищати права громадян і військовослужбовців у межах його компетенції, водночас дотримуючись принципів державного устрою та автономії інших гілок влади.

Вивчаючи досвід аналізованих країн, можна також виділити багаторівневий підхід до організації інституту омбудсмана. У Канаді та Великій Британії функціонують як національні, так і регіональні або місцеві омбудсмани, що дозволяє охопити широкий спектр адміністративних питань і забезпечити ефективний контроль на різних рівнях управління [5, с. 63–65].

Висновки. З огляду на вищевикладене доходимо висновку, що британська модель діяльності омбудсманів дає підстави для практичного впровадження інструментів контролю за якістю адміністрування. Зокрема, доцільним вважається досвід практики розгляду скарг громадян, де основною підставою для втручання омбудсмана виступає «неналежне адміністрування» (“maladministration”). Це дозволить Уповноваженому Верховної Ради з прав людини реагувати не лише на прямі порушення закону, а й на бюрократичну тяганину, недбалість у документах та повільність посадовців. На основі проведеного аналізу пропонуємо доповнити статтю 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» пунктом 11-1 у такій редакції: «здійснювати провадження та розслідувати випадки неналежного адміністрування (maladministration), що виявляються у формах надмірного процесуального формалізму, порушення строків розгляду або бездіяльності під час розгляду звернень громадян».

Зважаючи на сучасні виклики в Україні, досвід Канади є найбільш актуальним з огляду на необхідність правового захисту прав військовослужбовців та ветеранів. На сьогодні в Україні діє військовий омбудсман та окреме Центральне управління захисту прав військовослужбовців при Міністерстві оборони України. Водночас, на нашу думку, досвід Канади щодо запровадження ветеранського омбудсмана, який займатиметься виключно питаннями соціальної інтеграції, медичної реабілітації в цивільних закладах, працевлаштуванням, дозволить системно аналізувати законодавчі прогалини в наданні послуг цій категорії громадян, а також здійснювати моніторинг якості послуг та захист від дискримінації. Для цього необхідно трансформувати відомче управління Міністерства оборони України у повністю незалежний інститут омбудсмана у справах ветеранів, який підзвітний безпосередньо Верховній Раді України, а не Міністру оборони України. Також доцільно врахувати канадський досвід Уповноваженого з питань державних мов, який, на відміну від українського мовного омбудсмана, акцентує свою увагу не тільки на контролі використання державної мови, але й на сприянні підвищенню якості державних послуг мовами меншин.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Банах С.В. Функції омбудсманів у сучасному світі : монографія. Тернопіль : THEU, 2016. 196 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/c8cea62a-7533-48a2-8a50-5d8a2dab82d6/content> (дата звернення 24.06.2026).

2. Бондарев О.Б. Зарубіжні моделі інституту омбудсмана із захисту прав військовослужбовців: досвід для України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 5. С. 21–25. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2018/6.pdf (дата звернення 24.06.2026).
3. Головань В. Світовий досвід діяльності інституту омбудсмана. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 199–203. URL: <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/38.pdf> (дата звернення 24.06.2026).
4. Грезіна О. Зарубіжний досвід упровадження інституту освітнього омбудсмана: компаративний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 134–137. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.25>.
5. Загуменна Ю.О. Міжнародний досвід функціонування військового омбудсмана: інституційні особливості та перспективи впровадження в Україні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 30-річчю Харків. нац. ун-ту внутр. справ у статусі університету (м. Вінниця, 22 листоп. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. прав. наук України. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 63–66. URL: https://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24460/1/Конференція_%20MBC_22.11.2024.pdf#page=63 (дата звернення: 24.06.2026).
6. Марцеляк О.В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмана: світовий досвід та українська модель : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». 2004. 472 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8836adb7-8fde-4b10-92ce-70ee44aa9024/content> (дата звернення: 24.06.2026).
7. Членство омбудсмана в міжнародних об'єднаннях омбудсманів. URL: <https://ombudsman.gov.ua/uk/chlenstvo-ombudsmena-v-mizhnarodnih-obyednanniah-ombudsmeniv> (дата звернення 24.06.2026).
8. Парламентський звіт омбудсмана. Співпраця парламенту із засобами масової інформації. *Часопис Парламент*. 2016. Випуск 2. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/parlament-2-fin.pdf> (дата звернення 24.06.2026).
9. National Defence Act. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/N-5> (дата звернення 24.06.2026).

REFERENCES

1. Banakh S.V. (2016). Funktsii ombudsmaniv u suchasnomu sviti: monohrafiia. Ternopil: TNEU, 196 с. Retrieved from: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/c8cea62a-7533-48a2-8a50-5d8a2dab82d6/content>.
2. Bondarev O.B. (2018). Zarubizhni modeli instytutu ombudsmena iz zakhystu prav viiskovosluzhbovtiv: dosvid dlia Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. S. 21–25. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/5_2018/6.pdf.
3. Holovan V. (2019). Svitovyi dosvid diialnosti instytutu ombudsmena. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 3. S. 199–203. Retrieved from: <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/38.pdf>.
4. Hrezina O. (2019). Zarubizhnyi dosvid uprovadzhennia instytutu osvitnoho ombudsmena: komparatyvnyi analiz. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 8. S. 134–137. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.25>.
5. Zahumenna Yu.O. (2024). Mizhnarodnyi dosvid funktsionuvannia viiskovoho ombudsmena: instytutsiini osoblyvosti ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy*: tezy dop. XIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 30-richchiu Khark. nats. un-tu vnutr. sprav u statusi universytetu (m. Vinnytsia, 22 lystop. 2024 r.) / MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy. Vinnytsia: KhNUVS, S. 63–66. Retrieved from: https://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24460/1/Konferentsiia_%20MVS_22.11.2024.pdf#page=63.
6. Martseliak O.V. (2004). Konstytutsiino-pravovi status instytutu ombudsmena: svitovi dosvid ta ukrainska model: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.02. Nats. un.-t «Odeska yurydychna akademiia». 472 s. Retrieved from: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8836adb7-8fde-4b10-92ce-70ee44aa9024/content>.
7. Chlenstvo ombudsmena v mizhnarodnykh obiednannakh ombudsmeniv. Retrieved from: <https://ombudsman.gov.ua/uk/chlenstvo-ombudsmena-v-mizhnarodnih-obyednanniah-ombudsmeniv>.
8. Parlamentskyi zvit ombudsmena. Spivpratsia parlamentu iz zasobamy masovoi informatsii. *Chasopys Parlament*. 2016. Vypusk 2. Retrieved from: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/parlament-2-fin.pdf>.
9. National Defence Act. Retrieved from: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/N-5>.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 07.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.10.2026